

Vitalie IONAȘCU,

lector asistent al Catedrei drept polițienesc
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ: REALITATE ACCENTUATĂ ÎN TIMPUL RECESIUNII ECONOMICE

La théorie de l'économie souligne le rôle essentiel qui a l'assurance et la confiance pour la croissance et le bon fonctionnement de l'économie de marché. La théorie économique est comprise comme un ensemble de règles et de procédures nécessaires à la production et à l'échange efficace des ressources dans une société moderne et démocratique, surtout pendant les récessions économiques. Les infractions du domaine économique supposent des connaissances et des compétences professionnelles ciblées de la part des ceux qui les exercent. Ces infractions envisagent également la nécessité d'une spécialisation rapide et continue des institutions de contrôle, de poursuite et de punition, parce que de tels faits causent des préjudices matériels considérables, mènent au manque de viabilité des sociétés et à la perte des emplois et affecte la qualité de la vie et du milieu ambiant.

1. Considerații generale privind criminalitatea economico-financiară

1.1. Conceptul de criminalitate

Teoria economică subliniază rolul fundamental pe care îl are siguranța și încrederea pentru creșterea și buna funcționare a economiei de piață, care este înțeleasă ca un ansamblu de reguli și proceduri necesare pentru a permite o producție și un schimb eficient al resurselor într-o societate modernă și democratică.

Din perspectivă socială, încrederea și siguranța operatorilor economici naționali și internaționali se bazează numai pe convingerea că există un complex de reguli ale jocului, garantate și controlate de instituțiile publice, care astfel direcționează în sensul dorit atitudinile și comportamentele și în același timp rezolvă conflictele de interese și sancționează comportamentele necinstite.

Dezvoltarea normală a economiei, pe lângă faptul ca este afectată de recesiunea economică mondială, este permanent amenințată de cantitatea și de calitatea actelor și faptelor ilicite și criminale care sunt comise, iar instituțiile publice sunt acelea care au răspunderea asigurării ordinii competiționale pe piața bunurilor și serviciilor, transparenței capitalurilor și a muncii, eficienței și eficacității justiției pentru apărarea drepturilor și rezolvarea conflictelor.

În prezent, evoluția societăților contemporane evidențiază faptul că, deși s-au intensificat măsurile și intervențiile instituțiilor publice specializate

de control împotriva faptelor de criminalitate, se constată o recrudescență și o multiplicare a faptelor ilicite comise în domeniul economico-financiar, bancar, inclusiv prin șantaj, corupție și chiar cu violență și agresivitate, fiind influențată de criza economică. Astfel, actele de înaltă criminalitate comise prin violență și corupție tind să devină deosebit de intense și periculoase pentru stabilitatea și securitatea instituțiilor, grupurilor și indivizilor, fiind asociate de multe ori cu cele de crimă organizată, terorism și violență instituționalizată, specifice sub-culturilor violenței și crimei profesionalizate.

Majoritatea specialiștilor și cercetătorilor în criminologie consideră că sursele recrudescenței și multiplicării actelor de înaltă criminalitate rezidă în perpetuarea unor structuri politice, economice și normative deficitare, în menținerea și accentuarea discrepanțelor sociale și economice dintre indivizi, grupuri și comunități și intensificarea conflictelor și tensiunilor sociale și etnice.

Criminalitatea și lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității, prin natura lor, sunt concepte pluridisciplinare și comportă multiple abordări conceptuale și operaționale. Ele pot fi analizate din perspectivă juridică, criminologică, istorică, social-politică, filosofică, logico-sistemică, etică, biologică etc.

Potrivit lui Émile Durkheim, unul din cei mai mari sociologi ai timpului, „criminalitatea face parte din societate la fel de normal ca nașterea și decesul, iar o societate fără crimă ar fi patologic supracontrolată”, astfel că „teoretic crima ar putea să dispară cu desăvârșire numai dacă toți membrii societății ar avea aceleași valori, dar o asemenea standardizare nu este nici posibilă și nici de dorit”. [1, p. 420]

Ca fenomen juridic, criminalitatea „cuprinde ansamblul comportamentelor umane considerate infracțiuni, încriminate și sancționate ca atare, în anumite condiții, în cadrul unui sistem (subsistem) de drept penal, determinat concret geoistoric”. [2, p. 13]

Infracțiunea este un eveniment, iar criminalitatea constituie un fenomen social de masă care manifestă o anumită regularitate sau stabilitate a frecvențelor. Criminalitatea, fiind astfel legată de societate, a existat și va exista întotdeauna, motiv pentru care „este o utopie a ne gândi la stârpirea absolută a criminalității, tot ceea ce putem face este ca s-o reducem și s-o îmblânzim”. [3, p. 67]

Pentru stabilirea măsurilor necesare de reducere și „îmblânzire” a criminalității este foarte importantă examinarea factorilor generatori de criminalitate și a consecințelor sociale, economice, umane, psihologice etc., care se produc efectiv sau sunt susceptibile a se produce prin comiterea de infracțiuni și care pot fi măsurate și evaluate prin mijloace științifice și diminuate în raport cu strategiile și resursele alocate.

1.2. Criminalitatea economico-financiară – realitate permanentă a vieții economice și sociale

Este un fapt cunoscut și în același timp recunoscut de toți oamenii de știință din cercetarea criminologică că germenii criminalității economice au

apărut odată cu primele forme de viață economică și s-au dezvoltat în paralel cu toate modificările vieții economico-sociale, culturale și politice.

Ca și concept, criminalitatea economică se pare că a apărut pentru prima dată în literatura criminologică în anul 1872, când Edwin Hill a utilizat sintagma „criminalitatea gulerelor albe”, sintagmă care a fost însă consacrată ulterior de Edwin Sutherland în celebra sa lucrare „White-Collar Criminality”, apărută în anul 1939.

În dezvoltarea concepției sale cu privire la criminalitatea gulerelor albe, Edwin Sutherland a avut în vedere trei planuri, respectiv: infracțiunea, infractorul și atitudinea societății.[4, p. 7]

Infracțiunea care face parte din criminalitatea gulerelor albe reprezintă un act al unei persoane care are un statut socioeconomic ridicat, respectabil și respectat, act care încalcă o regulă legală sau de altă natură referitoare la activități profesionale. Acest act constă în exploatarea încrederii sau a credulității altora, fiind realizat de o manieră ingenioasă, care să excludă ulterior descoperirea. Prin acest concept se atrage atenția că în afaceri pot apărea comportamente ilegale, care de multe ori nu sunt incriminate, iar în măsura în care comportamentele sunt incriminate autorii nu sunt urmăriți în justiție, nefiind considerați infractori în sensul clasic al termenului.

Infractorii, cei care săvârșesc infracțiuni în domeniul economic, sunt, de regulă, cetățeni care prin statutul lor sunt deasupra oricăror suspiciuni. Ei comit actele criminale în legătură cu afacerile, cultura și mediul lor profesional, sunt conștienți de caracterul legal ori ilegal al conduitei lor, dar nu se consideră infractori, fiind convinși că rațiunea și rentabilitatea primează în fața legii. Astfel, se poate spune că ei consideră că au un drept personal, în virtutea poziției sociale pe care au dobândit-o, de a încălca legea. Sutherland constată că un asemenea comportament este învățat în interacțiunea cu alte persoane în procesul comunicării, iar direcțiile specifice ale motivelor și impulsurilor sunt învățate din conținutul legilor, care sunt favorabile sau nefavorabile. În acest fel, Sutherland susține că sensul actelor criminale, indiferent că este vorba de un furt dintr-un magazin, evaziune fiscală, prostituție sau delapidare, apare în principal ca urmare a sensurilor date acestor acte de către alte persoane cu care individul se asociază în cadrul grupurilor intime de persoane (cercurile de prieteni).[5, p. 311]

Criza economică, atitudinea societății și reacția sa față de acest gen de criminalitate îi încurajează pe infractori. Astfel, scopul principal urmărit de infractori este reușita, succesul social sau financiar. În realizarea acestui scop, chiar dacă există și mijloace legale, mijloacele ilegale sau imorale nu sunt excluse, în măsura în care sunt eficace și eficiente, astfel, vechiul principiu machiavelic „scopul scuză mijloacele” este permanent în actualitate.

Reacția societății față de infracționalitatea în afaceri este, de asemenea, reținută comparativ cu reacția față de infracționalitatea clasică. [2, p. 8] Criminalitatea economică se desfășoară în contextul vieții economice, al afacerilor și

al finanțelor, prin metode și mijloace care nu fac, în principiu, apel la forță și la violență fizică, astfel încât acest tip de criminalitate nu este cunoscut, iar când este cunoscut, este tratat cu indiferență.

Pe fondul eludării deliberate a cadrului legislativ, criminalitatea gulerelor albe implică evaziuni și fraude fiscale, corupție și șantaj, precum și alte violări ale legii ca o parte a unei ocupații sau afaceri, în scopul de a-și asigura profituri ilicite imense și de a se eschiva de la plata impozitelor, fapt ce are o mare importanță în perioada recesiunii economice.

Caracteristicile contemporane recunoscute ale criminalității gulerelor albe în domeniul economico-financiar sunt de natură a demonstra complexitatea fenomenului, dar mai cu seamă trebuie luate în considerare pentru aprecierea posibilităților de descoperire și probare a faptelor ilicite comise.

Principalele caracteristici ale criminalității gulerelor albe sunt:

– infracțiunile sunt comise în scopul maximizării profiturilor și eschivării de la plata impozitelor;

– implică relații strânse între participanți, uneori chiar forme complexe de organizare;

– presupun implicarea unor persoane care se bucură de poziții sociale, economice, politice și profesionale dintre cele mai bune;

– au vizibilitate scăzută;

– implică difuziunea responsabilității;

– se comit într-o perioadă mare de timp, greu de circumscris;

– acoperirea lor este ușurată de complexitatea operațiunilor financiare și de posibilitățile pe care le oferă ținerea contabilității, pentru a disimula afacerile frauduloase;

– autorii lor știu să inspire încredere prin atitudine și comportament, sunt inteligenți, avizați și versați;

– complexitate și dificultate în acțiunea de descoperire și de cercetare;

– implică sentimente de victimizare din partea persoanelor cercetate.

Cei mai mulți specialiști consideră însă că „societățile moderne sunt caracterizate printr-o stare de anomie, de lipsă a legilor și a normelor morale, precum și de distorsiune între scopul declarat al unei societăți și mijloacele de acces la acel scop”. [6, p. 2] Un rol important în analiza stării de anomie îl prezintă manifestările de solidaritate în raport cu infracțiunile care se comit în sfera criminalității economice. Solidaritatea este foarte evidentă la nivelul anumitor categorii sociale privilegiate, situație în care se comit mari fraude economico-financiare, beneficiind ulterior de tergiversarea proceselor, chiar până la intervenirea termenelor de prescripție. În mod discriminatoriu, în cazul unor infracțiuni obișnuite producătoare de pagube mici, autorii sunt pedepsiți penal prompt și exemplar. Asemenea tratamente diferențiate dezvoltă anomia în plan social și întărește convingerea că societatea nu cultivă, în fapt, idealul de justiție.

Specific activităților ilegale ale criminalității economico-financiare este

faptul că acestea sunt realizate prin:

- procedee viclene, înșelătoare, cu abilitate și ingeniozitate;
- procedee frauduloase, falsuri și contrafaceri;
- abuzuri de putere și corupție;
- exploatare a secretelor comerciale sau a datelor confidențiale.

Infrațiunile din domeniul criminalității economice presupun astfel de cunoștințe și competențe profesionale ridicate din partea celor care le comit. Aceste infrațiuni impun și necesitatea unei specializări rapide și permanente a instanțelor de control, de urmărire și de sancționare, deoarece asemenea fapte provoacă prejudicii patrimoniale considerabile, conduc la lipsa de viabilitate a societăților și implicit la pierderea locurilor de muncă și, nu în ultimul rând, afectează calitatea vieții și a mediului înconjurător.

Bibliografie:

1. Tudor Amza, *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
2. Dr. N. Moldoveanu, *Criminalitatea economico-financiară*, Ed. Global Print, București, 1999.
3. Dr. Tr. Pop, *Curs de criminologie*, Cluj, 1928.
4. Costică Voicu, Florin Sandu, Alexandru Boroș și Ioan Molnar, *Drept penal al afacerilor*, Ed. Rosetti, București, 2002.
5. Tudor Amza, *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
6. G. Gindicelli-Delage, *Droit pénal des affaires*, Ed. Dalloz, 1996.